

תוכן העניינים :

1	קידום לימודי
3	חינוך בחיוך – הומור ככלי בהדרכה
4	הצילום ככלי בהדרכה
4	צוות לעניין – עניינים בנושא של הדרכה בפנימיות
5	פרופיל החניך האתיופי בפנימייה
6	מניעת שחיקה בעבודה החינוכית
6	מתודות בהדרכה בפנימייה
8	תקשורת בין-אישית
9	הסיפור הקבוצתי
10	מתודות בהדרכה בגיל הרך
11	בני נוער – מחנכים : מפגש בין תרבויות
12	קליטת נוער עולה בפנימיות
13	טופסי הזמנת השתלמויות
14	השתלמויות ארציות – טופס הרשמה
15	קורס הנחיית קבוצות למרכזי מח"מ ומדריכים ותיקים
20	חגי ישראל – מעגל החיים היהודי

סדרת יחידות הנחיה והעשרה למחנכי פנימייה

המרכזייה החינוכית מציעה סדרה של יחידות הנחיה והעשרה למחנכי הפנימייה* שיינתנו במסגרת של "חדר מדריכים לומד" (תוכנית השתלמות פנימית של הצוות החינוכי בפנימייה). יחידות אלה מיועדות לכל הצוות החינוכי בפנימייה. הן ניתנות כשרות לפנימיות על ידי צוות המרכזייה החינוכית למקומות החינוך **שיש בהם מח"מ פעיל**. כל אחת מיחידות אלה יש לקחת ברצף. ההשתלמות מחייבת את כל המשתתפים לרציפות. מומלץ מאוד שמנהל* הפנימייה ייקח חלק פעיל בהשתלמות.

מתוך הכרת החשיבות של השתלמויות תוך כדי עבודה, ומתוך מטרה לעזור לכם במבחר של יחידות העשרה המותאמות ומיועדות למחנכי פנימייה, בנינו מערכת של יחידות כאלה הכוללות 3 עד 5 מפגשים. ניתן להגמיש את היחידות השונות בהתאם למגבלות ולצרכים של כל מקום חינוך. לפני ביצוע כל יחידה ייערך תיאום ציפיות מול מרכז המח"מ ו/או מנהל הפנימייה. המנחה יעמוד לרשותכם לצורכי התייעצות ויישום הנלמד ביחידה במקום החינוך. הזמנת היחידות השונות יש לעשות בתאום ובידיעת המפקח על הפנימייה ובשיתוף המנחה מטעם המרכזייה. לאחר תיאום כזה נא להפנות את בקשתכם בפקס על גבי הטופס המופיע בסופו של מסמך זה לד"ר שלום שמאי, מנהל המרכזייה החינוכית.

טלפונים לבירורים ולפרטים נוספים:

מרכזייה – 03-6898697

פקס: 03-6898756

נייד: 050-6221491

יחידות העשרה מס. 1 - 9 – קידום לימודי פנימייה

מנחה:

שפיריה שפירא – בעלת תואר שני בחינוך פדגוגי דידיקטי, וותק של 25 שנות הדרכה של צוותי פנימיות.

רצינול:

הקידום הלימודי הוא צורך חיוני של המערכת הפנימייתית שכן הלימודים הם הסיבה המרכזית להגעת החניכים לכפרי נוער.

* הכוונה תמיד לכל הצוות החינוכי: מדריכים, אמהות בית וכיו"ב.
* השימוש בלשון זכר הוא לצורכי נוחיות בלבד, ובכל מקום בו הוא מופיע, הכוונה לשני המינים.

הפנימייה היא בחזקת בית לחניכים, ובתור שכזו השפעתה על הפנימייה עשויה להיות רבה מאוד. היא יכולה וצריכה לשמש מסגרת המעודדת ומקדמת למידה והרחבת דעות ועליה לפתח כלים מתאימים לכך.

בעיות למידה שכיחות מאוד בקרב חניכי הפנימיות, ובית הספר זקוק לסיוע בהתמודדות איתן. הצוות החינוכי הוא ממלא מקום ההורים, וכמותם אמור לעזור בהכנת שעורי בית, לטפל בבעיות של הבנה, להקנות מיומנויות למידה ולשפרן. לפיכך, יש להנחותו בדרכי סיוע ולתת לו כלים וליווי תומך.

מטרות:

שיפור ההישגים הלימודיים

הקניית מיומנויות למידה

פיתוח אחריות ללמידה

פיתוח לומד אוטונומי בעל מכוונות עצמית

חיזוק הדימוי העצמי של החניך כתלמיד

צמצום הנשירה

דרכי למידה: סדנאות פעילות, התנסויות אישיות, ניתוח סרטים ואירועים מן השדה.

ציוד נדרש: כלי כתיבה, מטול שקפים, ווידאו.

מס'	הנושאים (כל אחד מן הנושאים הבאים יינתן במסגרת של 3 מפגשים ברצף של אחת לשבועיים לכל היותר, בני 90 דקות כל אחד)
1	ללמוד בכיף - למידה כחוויה - אסטרטגיות וכלים בהתאמה לסגנונות לימוד שונים - מיומנויות למידה, משחקים כתומכי למידה.
2	אוריינות - הבנת הנקרא והבעה בכתב
3	הכנת שיעורי בית – עקרונות ודרכי סיוע, קריאת הוראות, חשיבה תקינה ובלתי תקינה – מאפיינים, טעויות חשיבה ודרכי טיפול בהן – ניתוח והבנה
4	חרדת בחינות – גורמים, מאפיינים ודרכי הפחתה הכנה לבחינות – ארגון הלמידה, דרכי סיוע, דרכי זכירה, סיכום וחזרה
5	ניהול זמן – תכנון וארגון, עמידה בלוח זמנים, מבזבזי זמן, קביעת מטרות ועדיפויות
6	עידוד קריאה להנאה בפנימייה
7	לקויי למידה – מודעות, מאפיינים ודרכי התמודדות
8	ריבוי אינטליגנציות כמשאב בקבוצה
9	אינטליגנציה רגשית

יחידת העשרה מס. 10 – "חינוך בחיך" – הומור ככלי בהדרכה

מנחה:

אחיה רובין – בעל תואר ראשון בחינוך בלתי פורמאלי, 25 שנות ותק בהנחיית מורים ומדריכים.

ראצינאל:

כאנשי חינוך אנו רואים את העבודה בתחומים הללו בפריזמה מאוד רצינית וחוששים שאם נשתמש בהומור עלול הדבר להפוך אותנו ללא רציניים, לחסרי חשיבות ולקלי דעת. האידיאולוגיה שהמחנך מאמץ לעצמו ותפיסת התפקיד שלאורה הוא יפעל, הן על פי רוב תוצר של אישיותו, התנסויותיו בעבר וחינוכו. מחנך הפנימייה מביא עמו לקבוצה את עצמו, אישיותו ורגשותיו. עובדה זו היא הגורמת לו כאדם, לדבוק בעקרונותיו ובאידיאולוגיות חינוכיות, ולראותם כטובים, כאשר הם משלימים ומתאימים לאישיותו (רוזמן 1989). על כן יש חשיבות רבה להפוך את ההומור לחלק אידיאולוגי של המחנך מתוך ידיעה מה תרומתו הרבה של ההומור בחיי יום בלל ובחינוך בפרט. חניכים וסטודנטים שנשאלים על המדריכים שהיו להם, מציינים את המדריך הטוב כמי שהשתמש בהומור במסגרת ההדרכה, בניגוד למה שחושבים, הם לא נתפסים כלא רציניים או כקלי דעת. שימוש בהומור יוצר אווירה נעימה בקבוצה החינוכית, משחרר לחץ, מגביר לכידות קבוצתית כך שהפעילות הופכת יעילה יותר ומפנימה יותר את הערכים שהמדריך רוצה להנחיל.

תוכנית ההכשרה (3 – 4 מפגשים בני 90 דקות):

1. עקרונות ההומור? סוגי ההומור, הרלוונטיות של ההומור בחיי היום יום.
2. שימוש בהומור כדרך חיים המשפיעה על כל התהליכים הכי פשוטים והכי מורכבים.
3. כיצד ניתן לרכוש הומור.
4. הומור זה לא מצחיק! מה הקשר בין הומור לצחוק והשפעתו המרכזית בפתרון בעיות וקונפליקטים בחיי היום יום ובחברה.
5. הומור כטריגר לפיתוח נשא הדרכתו.
6. התנסויות בהומור כתרגיל וניתוח תוצאות מעשיות ע"פ דיווחים מהשטח.

שיטת הלמידה:

סדנאות והתנסות בתרגילים מעשיים, תוך שימוש בסרטים, תרגילי דרמה וסימולציות שונות.

יחידת העשרה מס. 11 – הצילום ככלי בהדרכה

מנחה:

אחיה רובין – בעל תואר ראשון בחינוך בלתי פורמאלי, 25 שנות ותק בהנחיית מורים ומדריכים.

רצינאל:

חניכי הפנימיות מבליים זמן רב משותף זה עם זה. הם מכירים זה את זה מזוויות מאוד מגוונות. בפעילות זו אנו מציעים מפגשים קצת שונים, אשר יתנו מימד חדש ובלתי שגרתי לחיי הקבוצה והפרט בתוכה דרך עין המצלמה, תוך גילוי של זוויות חדשות ומפתיעות. הניסיון לראות את עצמנו "מן הצד" מאפשר תהליכי רפלקציה, החשובים לפיתוח מיומנויות חברתיות. המצלמה, על צורתיה השונות והטכנולוגיות המפותחות החדשות, מאפשרות לנו הפקת תמונות וסרטים שחשוב לנצלן.

דוגמאות למגוון אפשרויות הצילום כוללות צילום וידאו, צילום סטילס והשילוב ביניהם, צילום דיגיטאלי, יצירת מונטאזים דרך מחשב, יצירת אנימציות ועוד. בקורס יובאו דוגמאות רבות לפעילויות אפשריות בשימוש בצילום בהדרכה. תוכנית המפגשים:

מפגש ראשון: הכרות עם המצלמות השונות והאפשרויות הגלומות בהן.

מפגש שני: הדגמות מצילומים שונים וסרטי וידאו, תוך כדי התנסות.

מפגש שלישי: הצגת תוצרים והתנסויות בקבוצות – ניתוחם במליאה ויצירת אלבום בסגנון קומיקס או סינורומן וכד'.

יחידת העשרה מס. 12 - צוות לעניין – עניינים בנושא של הדרכה

בפנימיות...

מנחה:

אורית בש – מרכזת המח"מ של "בן יקיר" ומנחה במרכזייה החינוכית.

מבנה היחידה:

היחידה בנויה משתי סדרות של שלוש סדנאות שמשכן כשעה וחצי, כל סדנא. היחידה הינה מודולארית, ולכן אפשר לבנות ולהרכיב אותה בהתאם לדרישות המקום. סדרת המפגשים הראשונה עוסקת בנושאים עקרוניים ומופשטים יותר של עבודת ההדרכה ונועדה לתת חומר למחשבה לצוות ההדרכה, כמו גם להעשיר אותו. הסדרה השנייה נותנת כלים אופרטיביים למחנך הפנימייה בתחומים שונים.

סדרת מפגשים ראשונה:

☺ תכונות המדריך - סדנא והתנסות ב"קניית" תכונות אקוטיות לעבודת ההדרכה, סדור התכונות באופן היררכי, ובניית דיאגרמה מסכמת של כלל הצוות ותפיסתו את "תכונות המדריך האידיאלי", תוך ניתוח וסכום הדברים.

☺ "ענישה חינוכית" – האם יש דבר כזה? מהן תגובות חינוכיות? מה בין לבין סתם ענישה, ניתוח גישות ואמירות שונות בנושא ענישה... בניית מערך אלטרנטיבות וחיזוקים חיוביים.

☺ אירועי מבחן בהווי הפנימייה – ניתוח מקרים על פי מתודות שונות, כאשר האירועים לקוחים מהווי המקום, ועל סמך מקרים אמיתיים שקרו.

סדרת מפגשים שנייה:

☺ "מה הסיפור שלך המדריך?" – הספור ככלי בידי המדריך, ועידוד קריאה אצל החניכים.

☺ "המדריך משחק אותה" – המשחק ככלי בידי המדריך. המשחק כמתודה, בניית משחקים "לימודיים" לשיפור למודי אצל החניכים – התנסות ובנייה.

☺ אקטואליה - איך מעבירים ומעניינים את החניכים באקטואליה – בניית פורמט כולל לנושא.

יחידת העשרה מס. 13 – פרופיל החניך האתיופי בפנימייה

מנחה:

רחמים מלקו – בעל תואר שני בחינוך, מנחה בתוכנית "דע מאין באת", בן העדה האתיופית.

רצינאל:

לא מעט מאוכלוסיית חניכי הפנימייה בישראל הם יוצאי אתיופיה. במקביל להצלחות הרבות הקיימות בעבודה איתם קיימות גם בעיות לא מעטות, שמהוות מכשול להצלחתם של חניכים אלה בלימודים ובחיי הפנימייה.

אחת הבעיות האקוטיות קשורה למעבר הבין-תרבותי (גם לחניכים שנולדו ו/או גדלו בארץ). מעבר לקשיים היומיומיים, החניך נדרש להיות "שחקן" טוב במפגשיו עם שתי התרבויות – תרבות המוצא שלו והתרבות הקולטת. ברוב, בני הנוער מתקשים לשחק את שני התפקידים הללו. המחנכים יכולים להקל עליהם בהפחת הקשיים באמצעות הבנת מקור הבעיה וביכולתם לגשר בין שתי התרבויות הללו.

הנושאים בהם נדון במפגשים:

- הסיבות שחניכים יוצאי אתיופיה מגיעים לפנימיות.
- פרופיל החניך יוצא אתיופיה: מצב משחתי, קשריו עם הוריו ועם הסביבה.
- כיצד ניתן לשתף את המשפחה בתהליך החינוכי של הילד, ומה משמעותה של שותפות כזאת.

הנושא יילמד במסגרת של שלושה מפגשים בני שעה וחצי כל אחד.

יחידת העשרה מס. 14 – מניעת שחיקה בעבודה החינוכית

המנחה:

יחזקאל (פייסא) כהן, בעל תואר שני בחינוך חברתי, מנחה קבוצות ומתמחה בטיפול באמצעות פעילות אתגרית, מרצה באוניברסיטת בר-אילן ובמכללת בית ברל.

מטרות הסדנא:

- פיתוח מודעות לגורמי לחץ, מתח ושחיקה.
- הקניית כלים ומיומנויות להתמודדות עם מצבי לחץ.
- פיתוח דרכים למניעה וטיפול במצבי שחיקה.
- איתור משאבי התמודדות בזמן לחץ ומשבר.
- הרחבת הרפרטואר של משאבי התמודדות של המשתתף.

רציונאל:

המדריך החינוכי בפנימייה ובכפר הנוער נתון למצבי לחץ ומתח רבים. המסגרת הפנימייתית, מעצם טיבה, מחייבת שעות רבות של עבודה בתנאים מורכבים. מהמחקר עולה שעובדים הנתונים במצבים אלה לאורך זמן נוטים יותר לירידה במוטיבציה, שחיקה מהירה ומחלות. מכאן עולה הצורך ללמד ולהקנות למחנך הפנימייה כלים ודרכים להתמודדות עם מצבי לחץ ושחיקה.

תכני הסדנא:

- לחץ מהו?
- סוגי מצבי לחץ.
- זיהוי סימני לחץ ושחיקה.
- ה- basic Ph ככלי אבחוני לגילוי משאבי התמודדות.
- מדיטציה ככלי להתמודדות עם מצבי לחץ.

תהליך העבודה:

הסדנא הנה בת 5 מפגשים של 3 שעות כל אחד. במהלך הסדנא ייעשה שימוש בטכניקות למידה שונות ומגוונות. הסדנא מבוססת על החוויה האישית ועל ההבנה של תהליכים אישיים במסגרת הקבוצה.

יחידת העשרה מס. 15 – מתודות בהדרכה בפנימייה

מנחה:

לייקה חיאט, בעלת תואר ראשון בפסיכולוגיה וחינוך, מרכזת מח"מ בכפר הירוק. בעלת ותק של 25 שנות ותק בהדרכה ובהנחיה.

מבנה ההשתלמות:

היחידה תעסוק במתודות בהדרכה: המשחק, הסיפור והסרט. כל סדנא בת 90 דקות מוקדשת לאחד הנושאים.

המשחק בהדרכה*:**מטרות:**

1. הכרת מתודות שונות לגיוון הפעולה החברתית.
2. לימוד כלי משחק
3. העמקת ידע.
4. פיתוח תכונות חברתיות – אחריות הדדית, עבודת צוות, אמון הדדי, ויתור, יושר ועוד.

הנושאים:

משחקי היכרות, משחקי לוח (טריוויה, פיצוחים, סולמות וחבלים, 9 בריבוע ועוד, משחקי תבנית. * הערה: ניתן להוסיף סדנא נוספת – מעשית לבניית משחקים. משך סדנא כזאת – שעה וחצי עד שעתיים.

הסיפור בהדרכה:**מטרות:**

1. מתן כלים לעידוד החניכים והצוות לקרוא בהנאה.
2. דרכים מגוונות לספר סיפור.
3. הכרת סיפורים שונים.
4. פעילות יצירתית.

הנושאים:

שימוש במגוון טכניקות בסיפור (סיפור בהמשכים, סיפור קיר, הרכבת סיפור ועוד).

הסרט בהדרכה:**מטרות:**

1. הענקת כלים להעברת פעילות בעזרת סרט.
2. שימוש במגוון אפשרויות בצפייה בסרט.
3. פיתוח צפייה מבוקרת.

הנושאים:

הסרט הקצר בפעילות, נושאים חברתיים שונים.

יחידת העשרה מס. 16 – תקשורת בין-אישית – המקפצה להצלחה

מנחה :

שירלי כהן-רז, מנחת קבוצות וסדנאות, בוגרת האוניברסיטה העברית ותוכנית שוורץ במגמת מנהלים ומנחה מוסמכת. בעלת ניסיון בניהול (פנימייה ומתנ"ס), וכן בהנחיית צוותים בתחום המנהיגות ותקשורת בין-אישית.

רצינאל :

בכל יום מזדמנים לנו אירועים וסיטואציות. את חלקם אנו "עוברים בשלום", אולם לעתים אנו מוצאים את עצמנו במקומות שלא התכוונו להגיע אליהם: כועסים, מתווכחים ומרגישים אי-נוחות. הגורמים לכך הם קצרים בתקשורת. במספר מפגשים ניתן לשפר את מיומנויות התקשורת ולהשיג אף יותר...

משך הקורס :

חמישה מפגשים, המתמקדים בנושאים מרכזיים בתקשורת בין-אישית. המפגשים בנויים כסדנאות בהן משולב חומר תיאורטי והתנסות חוויתית. כל מפגש יימשך בין שלוש לארבע שעות אקדמיות.

הנושאים :

- תקשורת בין אישית
- תקשורת צוותית
- אסרטיביות
- ניהול קונפליקטים
- התמודדות עם התנגדויות
- שפת הגוף.

יחידת העשרה מס. 17 - הסיפור הקבוצתי:

מנחה:

יעל נבון מטפלת בהבעה ויצירה מנחת קבוצות. תואר ראשון בחינוך מיוחד וספרות עברית. תואר שני בחינוך ובשילוב אומניות. מטפלת בהבעה ויצירה (אומנויות) ביה"ס למטפלים באומנות - בית ברל.

רצינאל:

היחידה בנויה מחמישה מפגשים בני 3 שעות כל אחד, היא תתמקד בלימוד ובהעמקת ההבנה של קבוצות ותהליכים קבוצתיים מתוך ההכרה שבפנימיות החינוכיות משמש המדריך כמנחה קבוצה. מכאן שיש הכרח להכשיר אותו לקראת תפקידו כמנחה תוך הבנת התהליכים הקבוצתיים. התוכנית משלבת חומר תיאורטי ולמידה חוויתית בשילוב אומניות תוך שימוש בכלים השלכתיים. במהלך המפגשים יוצג מודל אינטגרטיבי המשלב גישות שונות של תיאורטיקנים בהקשר לתהליכים קבוצתיים תוך השוואת התהליכים להתפתחות סיפור. דרך ההעברה ותהליך הלמידה ישמשו כמודלינג ליישום בעבודתו של המדריך. התהליך החוויתי המשולב עם התכנים האקדמיים מאפשר להתחבר לתכנים דרך הפריזמה האישית ברמת החוויה ועבודה לצורך למידה. המדריכים עצמם יעברו תהליכים אישיים בין אישיים וקבוצתיים משמעותיים לצורך הבנת התהליכים הקבוצתיים.

מטרות יחידת העשרה:

מטרת היחידה להקנות כלים לקריאה מבוקרת של המציאות הקבוצתית, לקרוא בין השורות, לזהות את הרמזים וליצור מהם סימני דרך. להפוך את המנחה/ המדריך ל"סופר" של המציאות- ליוצר המציאות ובו זמנית לקורא מיומן של המציאות שנכתבת על ידו ועל ידי השותפים לו בתהליך, קרי הצוות החינוכי, ההנהלה והחניכים.

- ❖ התנסות אישית חוויתית בתהליכים בין אישיים וקבוצתיים.
- ❖ לימוד החומר תיאורטי העוסק בקבוצות ובתהליכים קבוצתיים.
- ❖ פיתוח מיומנויות להפעלת תהליכים קבוצתיים בפנימיות ובכפרי הנוער.
- ❖ לפתח קשב - לזהות את המטאפורה על מכלול המשמעויות שבה.
- ❖ לבחון את החוויות המשותפות לתת משוב להסיק מסקנות וללמוד אלה על אודות אלה.
- ❖ להעשיר בהתבוננויות שיטפחו את התקשורת הבין-אישית.

נושאי הלמידה:

- א. מהי קבוצה - סוגי קבוצות- תוכן, תהליך ומבנה העבודה בקבוצה.
- ב. תיאוריות בהתפתחות קבוצה.

- ג. תיאוריות על תהליכים קבוצתיים.
- ד. יחסי מנחה קבוצה- תפקיד המנחה וסגנונות הנחיה - זיהוי סגנון ההנחיה האישי.
- ה. אבחון בעיות בקבוצה והתמודדות עם קונפליקטים והתנגדויות בקבוצה.
- ו. תהליכי פרידה בקבוצה.

יחידת העשרה מס. 18 – מתודות בהדרכה לגיל הרך (מיועד למחנכי המפעל

להכשרת ילדי ישראל)

מנחה:

שלומית קירצמן, בעלת תואר ראשון בלימודי א"י וגיאוגרפיה, מרכזת מח"מ בכפר הנוער יוהנה זיבוטינסקי, בעלת ניסיון בהדרכת צוותים בחברת הילדים בכפר הנוער בן שמן.

ראצינאל:

החניכים הצעירים המגיעים למשפחתונים זקוקים לחום ואהבה הגדושים במנות נכבדות של גבולות, חוקים ומסגרת תוך חיזוק ביטחונם העצמי, טיפוח האישיות, הקניית ידע, ערכים, קודים חברתיים ותחושת יציבות כל זאת ניתן להם דרך צוות המשפחתון במהלך הפעילות השגרתית בחיי היומיום. מפגשים אלו נותנים כלים לצוות להתמודד עם סוגיות כאלו ואחרות בדרך של משחק פעילות והנאה תוך למידה והעצמה של החניך והקבוצה.

דוגמאות לנושאים אפשריים:

- היכרות** – אני והצוות, אני והחברים, אני והמקום, תיאום ציפיות
- חברות** – חבר, יחסים בין חברים, חברות, נאמנות
- ארץ ישראל** – היכרות עם המפה, אני על המפה, מורשת, אהבת הארץ
- משפחה** – המשפחה שלי, המשפחתון כמשפחה
- רגשות** – אהבה, שנאה, כעס, קינאה, שמחה, עצב, בדידות, פרגון
- ניקיון** – ניקיון הגוף-היגיינה, ניקיון הסביבה האישית, ניקיון החדר, ניקיון כלל הבית, ניקיון החצר
- ערכים** – אמת, אמינות, סליחה, כבוד האדם
- ספורט** – הספורט והגוף שלי, ענפי ספורט לפי בחירה, אולימפיאדה, יום ספורט היתולי, טיול בנושא ספורט
- סיפורים** – הסיפור שלי, עולם האגדות, סיפור בהמשכים
- אני** – השם שלי – משמעותו, ת"ז (תחביבים, צבע אהוב, זמר, תכנית טלוויזיה וכדומה), כשאהיה גדול
- בנים בנות** – ההבדלים בין המינים, כיצד באים ילדים לעולם, מתי אני אומר לא, איך לספר/לשאול מבוגרים/מדריכים

דוגמאות לטכניקות הדרכה ביחס למטרות שונות:

- משחקי תפקידים – התמודדות עם קונפליקטים מחיי היומיום
- משחקי לוח – העברת אינפורמציה
- משחקי חוץ – שחרור אנרגיה במרחב פתוח
- הפעלה המשכים – כניסה לעומק בנושא גדול ומשמעותי תוך שמירה על מתח ועניין
- יצירת ועדות – עידוד יוזמה והעצמה

- היחידה מורכבת מחמישה מפגשים בני שעה וחצי כל מפגש
- מפגש 1** – היכרות ותאום ציפיות ברובד כפול צוות/קבוצה
- מפגש 2** – משחקים קבוצתיים כטכניקה להעברת ערכים ונורמות התנהגות
- מפגש 3** – משחקי תפקידים ככלי התמודדות עם מצבים שונים בקבוצה
- מפגש 4** – יצירת עניין וחדוש בפעילות ההפגתית באמצעות נושאים שונים
- מפגש 5** – ועדות/פרויקטים כדרך להעצמה וטיפוח החניך בקבוצה

יחידת העשרה מס. 19 – בני נוער – מחנכים: מפגש בין תרבויות**מנחה:**

ד"ר שלום שמאי, מנהל המרכזייה החינוכית.

רציונאל:

גיל ההתבגרות אינו רק שלב מעבר התפתחותי בעל מאפיינים פסיכולוגיים. התארכותו, והשפעות העולם הפוסט מודרני הפכו את בני הנעורים לתרבות בפני עצמה בעל מאפיינים בתחום הערכים, הנורמות והשפה. לפיכך, על מנת לעבוד עם בני הנעורים יש להכיר נושאים הקשורים במפגשים בין-תרבותיים כבסיס לקיומו של דיאלוג אמיתי בין שני הצדדים.

נושאים ומשך הקורס:

יחידת העשרה מבוססת על 3 הרצאות בנות שעה ומחצה כל אחת, בנושאים הבאים:

1. הפנימייה כמקום מפגש של תרבויות.
2. דרכי העצמה של מחנכי הפנימייה.
3. פיתוח מודל של התמודדות עם התנהגויות בסיכון.

יחידת העשרה מס. 20 – קליטת נוער עולה בפנימייה

מנחה:

ד"ר שלום שמאי, מנהל המרכזייה החינוכית.

רצינאל:

תהליך ההגירה טומן בחובו את אחד ממשברי המעבר הקשים בחיים. הפנימייה החינוכית מתמודדת לעתים קרובות עם תהליך קבלתם של בני נוער, עולים חדשים, הבאים להתחנך בשעריה. המפגש איתם יוצר קשיי תקשורת ברמה הערכית, נורמות ההתנהגות והבנת השפה התרבותית של החניכים העולים. הקורס נועד להכיר את תהליכי קליטת העלייה משני הכיוונים גם יחד – מכיוונם של בני הנעורים המהגרים, ומכיוונם של בני התרבות הקולטת כדרך העדיפה לקליטה מרוככת ככל האפשר.

נושאים ומשך הקורס:

היחידה מבוססת על 3 - 4 הרצאות בנות שעה ומחצה כל אחת, הכוללות את הנושאים הבאים:

1. גורמים להגירה ולעלייה והשלבים לה.
2. דרכי התמודדות של המתבגר העולה.
3. דרכי ההתמודדות של הצד הקולט.
4. הצגת מודל אופטימאלי לקליטה.

טופס הזמנת יחידות ההעשרה

אל: ד"ר שלום שמאי – המרכזייה החינוכית

פקס: 03-6898756

שם הפנימייה: _____

שם המזמין ותפקידו: _____

טלפון לתיאומים: _____

שם/שמות היחידות המבוקשות ומספריהם:

.1 _____

.2 _____

.3 _____

מועדים מבוקשים (פחות או יותר) _____

הקף בעיגול:

קיים/לא קיים מח"מ; קיים/לא קיים מרכז מח"מ.

נערך/לא נערך תיאום עם המפקח על הפנימייה.

נערך/לא נערך תיאום עם מנחה המרכזייה.

משתתפים בהשתלמות: מנהל הפנימייה, מרכז המח"מ, צוות ההדרכה, אמהות בית, מורות

חיילות, ש"ש, עובדים סוציאליים, אחרים (פרט).

לתשומת לבכם: כל אחת מן היחידות ניתנת ברצף. לפיכך, אין להצטרף לאחר המפגש הראשון.

השתלמויות ארציות

המרכזייה החינוכית מציעה שני סוגי השתלמויות המיועדים לנציגי מקומות החינוך: רכזי מח"מ, מדריכים ותיקים או בעלי עניין בנושאים.

1. פרזדור לחג – ימי עיון לפני כל אחד מן החגים (פירוט בהמשך). כל יום עיון כזה הוא יחידה נפרדת, יחד עם זאת, ראוי היה שיהיה נציג קבוע מכל פנימייה, העוסק בנושא. לקראת כל יום עיון תיערך הרשמה בנפרד.
2. קורס הנחיה למרכזי מח"מ, מדריכים ותיקים ובעלי תפקידים מרכזיים בפנימייה. (פירוט בהמשך). השתתפות בקורס כרוכה בדמי השתתפות בסך 750 ₪ למשתתף, מספר המקומות מוגבל ל- 20 משתתפים ולא יותר. יש להירשם בהקדם:

הרשמה לקורס הנחיה:

אל: ד"ר שלום שמאי

המרכזייה החינוכית

פקס: 03-6898756

שם מקום החינוך: _____

שם המועמד: _____

תפקיד: _____

ותק בתפקיד: _____

השכלה: _____

ניסיון בהנחיה: _____

דרכי תקשורת:

טל. בבית. בעבודה: _____ נייד: _____

קורס הנחיית קבוצות למרכזי מח"מ ומדריכים ותיקים

רציונאל:

המרכזייה החינוכית של המנהל לחינוך התיישבותי ועלית הנוער לקחה על עצמה את המשימה להכשיר ולהקנות מיומנויות הנחייה למחנכים (מדריכים, אמהות, רכזי מח"מ ובעלי תפקידים אחרים). בארגוני החינוך מתנהלים תהליכי עבודה המחייבים את בעלי התפקידים השונים לעסוק בהדרכה ובהנחיית קבוצות, צוותים וצוותי משימה. בשל כך הם נדרשים להכרה ולהבנת התהליכים המתרחשים בקבוצה ולרכישת כלים ומיומנויות הנחייה. התפיסה העומדת בסיס התוכנית היא שההנחיה והדרכה הינו תחום התמחות העומד בפני עצמו. הקורס מקנה כלים ומיומנויות הנדרשים להנחיית קבוצות, וכן ידע תיאורטי ודרכים ליישום בתהליך ההנחיה.

מטרת הקורס:

להקנות, להרחיב ולהעשיר אנשי מקצוע מתחום החינוך הפנימייתי במיומנויות הנחיה ובמיומנויות תקשורת הרלוונטיות לעבודתם כמובילי קבוצות במערכת החינוכית.

מטרות:

- הכרת תהליכים קבוצתיים - תיאוריה ויישום.
- פיתוח מיומנויות להפעלת תהליכים קבוצתיים בכפרי הנוער ובפנימיות.
- פיתוח תוכניות-התערבות בתהליכים קבוצתיים .
- הרחבת רפרטואר ההתנסות והחווייה כמנחה וכמשתתף.
- פיתוח "ארגז כלים" לא מילולי להעמקת ההבנה ולגיוון אופני ההתערבות בהנחיית קבוצות.
- מודלים תיאורטיים על תהליכים קבוצתיים.
- הקניית כלים לעבודה עם קבוצות מתבגרים, ומבוגרים

התוכנית כוללת מפגש סדנתי - ברמת ההתנסות וברמת המשגה

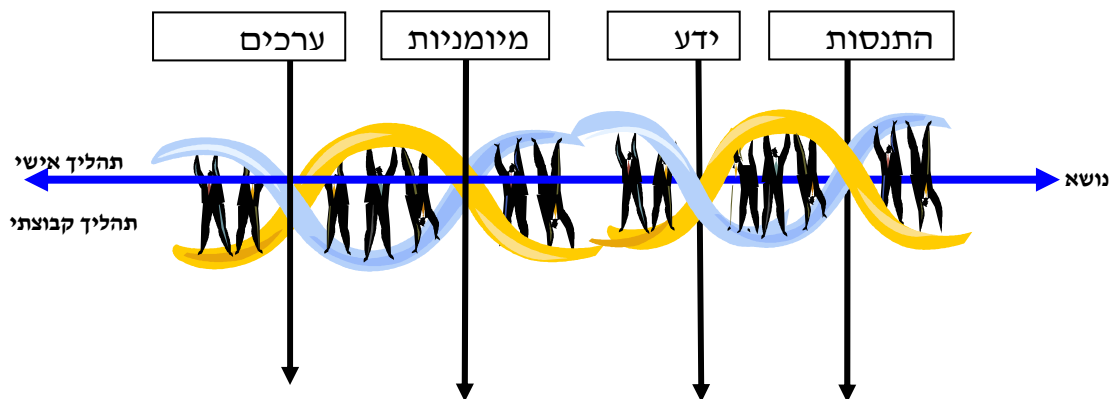
השיטה:

כל מפגש נבנה על שישה צירי למידה:

1. התנסות.
2. תהליך אישי.
3. התהליך הקבוצתי
4. ידע.
5. מיומנויות.
6. ערכים.

כל אחד מהצירים כולל 4 שלבים של למידה על פי "מודל היהלום של הלמידה" (James, 1985).

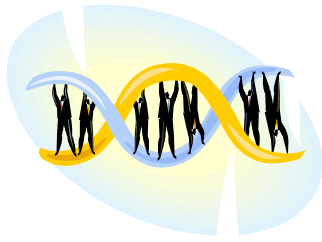
1. התנסות.
2. עיבוד.
3. רפלקסיה.
4. הטמעה.

כפי שמופיע בתרשים בכל מפגש יהיה נושא מרכזי, שיכלול את 6 הממדים כצירי אורך ורוחב: ההתנסות, הידע, הערכים המיומנות, המובילים לתהליך האישי והקבוצתי.

הערות:

- ✓ הקבוצה אינה קבוצה טיפולית- התהליכים הדינאמיים שיתרחשו יהוו אמצעי ללימוד תהליכים קבוצתיים ובין אישיים.
- ✓ תוכנית הקורס נקבעה מראש תוך התייחסות למועדים רלוואנטיים בחיי הפנימייה והכפר. לא יהיו שינויים למעט מקרים חריגים ובלתי צפויים שיחייבו התייחסות ברמת קבוצה.

נושאי הקורס

- ✓ גישות בהנחיה.
- ✓ תיאוריות ומודלים בהתפתחות קבוצה.
- ✓ הפסיכולוגיה של תהליכים קבוצתיים.
- ✓ בין הנחייה אישית להנחיה קבוצתית.
- ✓ סגנונות הנחייה.
- ✓ סוגי קבוצות.
- ✓ תקשורת בין אישית.
- ✓ תהליכים בפיתוח צוות.
- ✓ כלים לעבודה עם קבוצות מתבגרים, ומבוגרים המבוססת על שני מוקדי-תוכן ועל שילוב ביניהם:
  - הפסיכולוגיה של המתבגר/המבוגר.
  - הנחיית קבוצות של מתבגרים/מבוגרים.
- ✓ תכנון ובניית קבוצה.
- ✓ המטאפורה ותפקידה בהנחיה.

מסגרת הלימודים

- משך הלימודים: שנת לימודים אקדמית.
- הלימודים יתקיימו אחת לשבועיים ביום: ה' בין השעות 9.00-17.00.
- במשך השנה יתקיימו ארבעה מפגשים של יום שלם.

קהל היעד:

רכזי מח"מ, מדריכים וותיקים, אמהות בית ובעלי תפקידים אחרים.

מספר משתתפים: עד 20 משתתפים.

מקום המפגשים: הכפר הירוק.

יתכנו גם מפגשים במקומות אחרים כפי שיפורסם בהמשך.

מנחי הקורס:

יעל נבון : M.A. בשילוב אומנויות מטפלת בהבעה ויצירה (ביבליותרפיה) מנחה במרכזיה החינוכית.

כהן יחזקאל (פייסא) : M.A. בחינוך בלתי פורמלי, מנחה קבוצות מתמחה בטיפול באמצעות פעילות אתגרית. מנחה מרכזיה החינוכית.

מנחים אורחים, מומחי תוכן.

תאריכי המפגשים ונושאים*:

מקום	היקף שעות	נושא	תאריך
	12.5	אוריינטציה לקורס – פעילות אתגרית	
	7.0	שלבים ראשוניים בגיבוש קבוצה- עבודה על מצע משותף.	
	7.0	מודלים בהתפתחות קבוצה - תהליכים קבוצתיים-שלבים בהתפתחות קבוצה.	
	12.5	יום מרוכז- "הסיפור הקבוצתי" מנחה, קבוצה, סיפור –פעילות ערב.	
	7.0	תיאוריות בהתפתחות קבוצה ותהליכים קבוצתיים.	
	7.0	מודלים בהנחיה.	
	7.0	זיהוי סגנון הנחייה אישי.	
		הפסיכולוגיה של המתבגר- בהקשר ליחסי מנחה מונחה קבוצה	
	7.0	עבודה עם נוער כפרופסיה. תרבות הנוער	
	7.0	הפסיכולוגיה של המבוגר בהקשר ליחסי מנחה מונחה קבוצה	
	7.0	מפגש הבין תרבותי כמנוף לצמיחה אישית	
	7.0	התמודדות עם מצבי לחץ ומשבר- קונפליקטים קבוצתיים.	
	7.0	סוגי קבוצות ובניית קבוצה.	
ים	12.5	הים כמטפורה לעבודת צוות – פעילות אתגרית בים.	
	7.0	לקראת פרידה- תהליכי פרידה קבוצתיים.	
שמורת דן	12.5	בשביל הפרידה – סיום קורס	
	120	סה"כ שעות	

הקורס מזכה בגמול השתלמות.

* יתכנו שינויים בתוכנית. מועד מיועד לתחילת התוכנית מיד לאחר גמר ההרשמה. השאיפה להתחיל באוקטובר.

מבנה יום – קורס הנחיה

עבודה על מצע משותף – יעל ופיסא	12.00- 9.00
נושא	12.15-13.45
ארוחת צהרים.	13.45-14.15
הנחייה והובלת תהליך ע"י אחד המשתתפים.	14.15-15.00
משוב וסיכום.	15.00-17.00

חובות המשתתפים:

1. על המשתתפים חלה החובה להגיע במועד ולסיים במועד כפי שנקבע מראש- לא יתקבלו בקשות ליציאה לפני הזמן שנקבע.
2. כל משתתף יוביל תהליך קבוצתי.
3. מהתיאוריה לשדה - הכנת פרוייקט אישי בתחום עניין על פי בחירת המשתלם/ת.

חגי ישראל – מעגל החיים היהודי

מרכזת ההשתלמות: שפירה שפירא

(כל אחד מימי העיון יועבר על ידי שני מנחים מן המרכזייה החינוכית)

רצינאל:

היכרות עם תולדות עם ישראל ותרבותו היא חיונית בבניית זהותו ועולמו הרוחני והערכי של החניך בפנימייה בכלל ושל החניך העולה בפרט. חגים הם בבחינת פסק זמן מיוחד במהלך חיי החולין, בכל אחד מן החגים מתרחשים אירועים ייחודיים, ובכולם גם יחד באה לידי ביטוי השותפות התרבותית של היהודים במהלך ההיסטוריה בארץ ובתפוצות. החגים היהודיים הם נקודות מוקד וציון, והם מייחדים את היהודים מכל ציבור דתי, לאומי ותרבותי אחר. לכל חג יש ביטויים רבים ושונים: במנהגים, במסורות, באורחות החיים וביצירה התרבותית על כל פניה. המגוון הזה משקף שפע רעיונות, דעות, ערכים, מבעים של שמחה, טקסיות וחגיגות. במדינת ישראל מתנהלים החיים הן על פי הלוח הכללי והן על פי הלוח העברי, שחגי ישראל הם נקודת המוצא שלו. הפנימייה, המהווה בית לחניך, אמורה להשלים את פעולתו של בית הספר כסוכן תרבות המופקד על הקניית המורשת בה החגים הם הלוח, תמצית, תזכורת וסמל לתפיסות ולעקרונות.

מטרות:

הקניית מידע מגוון על החגים והרחבת הידע בתחום. הבנת משמעות החגים וטעמי מנהגיהם. בניית תובנות ועמדות חיוביות. עירור תחושה של שייכות לאומית, תרבותית ושותפות עם יהדות התפוצות. הגברת המעורבות הרגשית והאינטלקטואלית. יצירת חוויות הקשורות לחגים. הקניית כלים ודרכים להשגת הנ"ל.

מקום ההשתלמות: המרכזייה החינוכית, ת"א

אוכלוסיית היעד: רכזי מח"ם, בעלי עניין מצוות ההדרכה.

דרכי למידה : סדנאות פעילות

<u>מפגש</u>	<u>תאריך עברי</u>	<u>תאריך יום העיון</u>	<u>הנושאים</u>
1	ט' אלול תשס"ד	26.08.2004	ראש השנה ויום כיפור, סוכות
2	ו' חשוון תשס"ד	21.10.04	חג הסיגד
3	ה' כסלו תשס"ה	18.11.2004	חנוכה ועשרה בטבת
4	כ"ה טבת תשס"ה	6.01. 2005	ט"ו בשבט
5	ט"ו אדר א' תשס"ה	24.02. 2005	פורים
6	כ' אדר ב' תשס"ה	31.03.2005	פסח, יום השואה, יום הזיכרון ויום העצמאות
7	י" אייר תשס"ה	19.05.2005	ל"ג בעומר, יום ירושלים וחג השבועות

הערות :

- כל המפגשים יתקיימו בימי חמישי בשבוע, בין השעות 09.00 – 15.00.
- ניתן להוסיף מפגשים לפי בקשת המשתתפים.
- לדוגמא : ניתן להוסיף מפגש לקראת סוף השנה שיעסוק בתשעה באב ובימי בין המצרים.
- הקורס מיועד למגזר הדתי ולמגזר הכללי.
- התכנים וההפעלות יותאמו למשתתפי הקורס.
- הרשמה תיערך בנפרד לפני כל יום עיון.